

TARTU LINNA LASTEAED MÕMMIK

ÕPPEKAVA

**Lasteaed Mõmmik õppekava aluseks on võetud
Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava**

SISUKORD

I. peatükk	
ÜLDSÄTTED	3
II. peatükk	
LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA	4
III. peatükk	
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED, SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI	5
3.1 Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk	5
3.2 Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted	5
3.3. Õppe- ja kasvatusprotsessi õpikäsitus	5
3.4 Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad	6
3.4.1 Mina ja keskkond	6
3.4.2 Keel ja kõne	16
3.4.3. Язык и речь	21
3.4.4. Eesti keel kui teine keel	25
3.4.5. Matemaatika	26
3.4.6. Kunst	29
3.4.7. Muusika	33
3.4.8. Liikumine	36
3.5. Mitte-eesti kodukeelega lapsed keelekümblusrühmas	40
IV. peatükk	
ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS, SEALHULGAS SUVEPERIOODIL	43
V. peatükk	
LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS	44
5.1. Hinnatavad üldoskused	44
5.1.1 Mänguoskused	44
5.1.2. Tunnetus- ja õpioskused	46
5.1.3. Sotsiaalsed oskused	49
5.1.4. Enesekohased oskused	51
VI. peatükk	
ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS	53
VII. peatükk	
LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS	54
VIII. peatükk	
ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄITMISE KORD	55

I. peatükk

ÜLDSÄTTED

- 1.1.** Lasteaed Mõmmik õppekava on õppe- ja kasvatustegevuse alusdokument, mis on koostatud riikliku õppekava alusel.
- 1.2.** Lasteaed Mõmmik õppekava koostamisest ja arendamisest võtsid osa lasteasutuse pedagoogid, kaasates lapsevanemaid.
- 1.3.** Lasteaed Mõmmik õppekava läbinule annab lasteasutus välja sellekohase õiendi.
- 1.4.** Lasteaed Mõmmik õppekavas esitatakse:
 - 1.4.1.** lasteasutuse liik ja eripära;
 - 1.4.2.** õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;
 - 1.4.3.** õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;
 - 1.4.4.** lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
 - 1.4.5.** erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
 - 1.4.6.** lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;
 - 1.4.7.** õppekava uuendamise ja täitmise kord.

II. peatükk LASTEASUTUSE LIIK JA ERIPÄRA

2.1 Lasteaed Mõmmik on munitsipaallasteaed kuni seitsmeaastastele lastele.

Lastepäevakodu nr.22 alustas tegevust 2.jaanuaril 1989 a.

Alates 20.jaanuar 2005 aastast kannab asutus Tartu Lasteaed Mõmmik nimetust.

Lasteaed Mõmmik asub postiaadressil Mõisavahe 32, TARTU, 50708

Lasteaed on avatud kella 07.00 – 18.30.

2.2 Lasteaias Mõmmik on direktor moodustanud sõime-, lasteaia- ja liitühmad.

- o sõimerühmas on kuni kolmeaastased lapsed,
- o lasteaiaühmas on 3-6-aastased lapsed,
- o liitühmas on 1-7-aastased lapsed.

Lasteaias Mõmmik töötab 11 lasterühma:

1 eesti õppekeelega sõimerühm

5 aiarühma:

3 eesti õppekeelega lasterühma

2 100% eesti keelekümbelühma

1 sobitusühm (erivajadustega lapsed koos teiste lastega)

4 liitühma:

2 eesti õppekeelega lasterühma

1 vene õppekeelega lasterühm

1 kahekeelse keelekümbelühma

Lasteaias Mõmmik toimub õppe- ja kasvatustegevus eesti ja vene keeles. Rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus ei toimu eesti keeles, tagatakse eesti keele õpe käesoleva õppekava alusel. Oleme liitunud projektiga *Eestikeelne õpetaja vene õppekeelega rühmas*. Projekti raames saavad lisatuge ka eesti õppekeelega rühmades käivad vene kodukeelega lapsed.

Ühisürituste, kirjanduse ja kunsti kaudu toimub eesti ja vene kultuuri tutvustamine ja lugupidamise kasvatamine teiste rahvaste ja kultuuri suhtes. Suurt tähelepanu pööratakse vene rahvusest laste sotsialiseerumisele eestikeelses keelekeskkonnas.

Lasteaed Mõmmik kuulub tervist edendavate lasteaedade (TEL) võrgustikku alates 2007 aasta detsembrikuust.

Tervist edendava lasteaia võrgustikku kuuluvad lasteaiaid on seotud kogu paikkonna ja terve ühiskonna terviseedendusega.

Õppe- ja kasvatustegevuse aluseks Lasteaias Mõmmik on üldõpetuslik tööviis, mille võtteid kasutavad õpetajad oma igapäevatoos.

III. peatükk

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID, PÕHIMÕTTED, SISU JA LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI.

3.1. Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng kodu ja lasteasutuse koostöös.

Üldeesmärgist lähtuvalt toetab õppe- ja kasvatustegevus lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb lapsel terviklik ja positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest ning arenevad mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

- Tervist edendava lasteaiana jätkata laste tervislike eluviiside kujundamist tervisekasvatuse, liikumistegevuste ja tasakaalustatud arengukeskkonna loomise abil.
- Luua eeldused ja tingimused sihipäraseks loodushoiu ja ümbritseva keskkonna tundmaõppimiseks ja liikluskasvatuse parendamiseks.
- Aidata muukeelsetel lastel integreeruda eesti ühiskonda keelekümbluse ja eesti keele õppe abil.
- Toetada ja abistada lapsevanemaid õppe- ja kasvatustöö küsimuste lahendamisel nõustamiste, vestluste ja koolituste kaudu.

3.2 Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtted

Lasteasutuse õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõteteks on:

1. lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
2. lapse tervise hoidmine aj edendamise ning liikumisvajaduse rahuldamine;
3. lapse loovuse toetamine;
4. mängu kaudu õppimine;
5. humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
6. lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
7. lapsele turvatunde, eduelamuse tagamine
8. üldõpetusliku tööviisi rakendamine
9. kodu ja lasteasutuse koostöö;
10. eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine

Lapse arengu toetamine lasteasutuses on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

3.3 Õppe- ja kasvatusprotsessi õpikäsitus

Õppe- ja kasvatusprotsessi ülesehitamise aluseks on alljärgnev õpikäsitus:

1. Õppimine on elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nendevahelistes seostes. Laps õpib matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
2. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära: võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms. Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

3. Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.
4. Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
 - 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
 - 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
 - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
 - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
 - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
 - 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3.4 Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja –tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti esitatakse seitsmes valdkonnas:

- mina ja keskkond;
- keel ja kõne;
- eesti keel kui teine keel;
- matemaatika;
- kunst;
- muusika;
- liikumine.

Alates 2020/2021 õa on Tartu L/A Mõmmik õppekavas vanemate rühmade jaoks kaheksas ainevaldkond: inglise keel.

3.4.1. Valdkond *Mina ja keskkond*

1. Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks valdkonnas *Mina ja keskkond* on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;
- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

2. Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu:

- 1) sotsiaalne keskkond: mina, perekond ja sugulased, kodu, lasteaed, kool, ametid, kodumaa, eesti rahva tähtpäevad, kombed, teised rahvused Eestis, lapsed mujal maailmas, üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid; tervise väärtustamine, tervislik toitumine, inimkeha; ohuallikad ning ohutu käitumine;
- 2) looduskeskkond: kodukoha loodus, loodusvaatlused, muutused looduses, elukeskkond ja selle mõju tervisele, inimese mõju loodusele;
- 3) tehiskeskkond: ehitised, kodutehnika, jäätmed, transpordivahendid, jalakäija ohutu liiklemine, turvavarustus, virtuaalkeskkond.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** valdkonnas *Mina ja keskkond*.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalset keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeldusi tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** valdkonnas *Mina ja keskkond*:

2-3aastane laps

Mina

1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perekonnanime.
2. Vastab õigesti küsimusele, kas ta on tüdruk või poiss.
3. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastates või näitab seda sõrmedel.

Perekond ja sugulased

1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.
2. Teab õdede ja vendade nimesid.

Kodu

Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.

Lasteaed

1. Oskab nimetada oma rühma nime.
2. Suudab leida oma koha rühmas (kapp, voodi, käterätik).
3. Nimetab rühmas olevaid esemeid.
4. Ütleb küsimise korral rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetajaabide nimesid.

Ametid, elukutsed, tööd

1. Nimetab pereliikmete koduseid toimetusi.
2. Matkib lihtsamaid töövõtteid.
3. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, peoriie kandmine jm).
2. Leiab Eesti lipu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid.

Tähtpäevad, pühad ja kombed

1. Räägib oma sünnipäevast (kuidas tähistatakse).
2. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid

1. Teab mõistete *hea* ja *paha* tähendust.
2. Meeldetuletamise korral tervitab, jätab hüvasti, palub ja tänab.

Sõprus ja abivalmidus

1. Küsimise korral nimetab oma sõprade nimesid.
2. Oskab haiget saanud sõpra lohutada.

Ehitised

Tunneb ära oma kodu ja lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.

Kodumasinad

Oskab küsimise korral nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja – elektroonikat (kell, pliit, külmkapp, pesumasin, televiisor, arvuti jm).

Sõidukid

Oskab küsimise korral nimetada sõidukeid (auto, rong, buss, lennuk, laev, tramm, troll).

Jäätmed

Leiab loodusest prahti ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta (prügikast, prügikott, ämber).

Hammaste tervis

1. Teab hammaste hooldamise vahendeid.
2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga.

Tervislik toitumine

Nimetab toiduaineid.

Inimkeha tundmine

Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale ja kõrvadele.

Ohutus ja turvalisus

Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nuga, käärid).

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

1. Tunneb rõõmu looduses (õues) viibimisest.
2. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

1. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi.
2. Oskab küsimise korral nimetada tuttavat lindu.
3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimeste juures (kodus).

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

1. Eristab tuntumaid puu ja aedvilju välimuse ning nimetuse järgi.
2. Oskab osutamise korral nimetada tuttavaid lilli.

Õö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses

Oskab küsimise korral iseloomustada ööd (on pime) ja päeva (on valge).

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab ujuda, on soe).

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Oskab nimetada erinevaid ilmastikunähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks.
2. Teab, et prügi visatakse selleks ettenähtud kohta.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele

Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.

Valgusfoor ja tänava ületamine

1. Teab valgusfoori ja tulede tähendust (punane, kollane, roheline).
2. Teab mõisteid *sõidutee* ja *kõnnitee*.

Liiklusmärgid

Teab liiklusmärkide tähtsust (aitavad ohutult liigelda).

Sõidukid

1. Teab liiklusvahendeid ja eriotstarbelisi sõidukeid.
2. Teab jalgrattaga sõitmise nõudeid (kiiver).

Helkur, turvatool ja -vöö

Teab helkuri kasutamise vajalikkust.

4-5aastane laps**Mina**

Oskab öelda oma vanuse ja soo (tüdruk, poiss).

Perekond ja sugulased

Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onu ja tädi, pereliikmete nimed ja perekonnanimed).

Kodu

1. Kirjeldab oma kodu: eramu, korter, talumaja.
2. Nimetab kodu asukoha: linnas (tänav, linn), maal (talukoha nimi).
3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegevusi ja nimetab oma kohustusi nende hulgas .

Lasteaed

1. Nimetab oma lasteaia nime.
2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.
3. Teab nimetada lasteaia töötajaid ja nende tegevusi.
4. Teab oma, võõra ja ühise tähendust.

Ametid, elukutsed, tööd

1. Oskab nimetada vanemate ameteid.
2. Kirjeldab üldtuntuid elukutseid oma kodukohas.
3. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid.
4. Põhjendab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid.
2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp.
3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas.

Tähtpäevad, pühad ja kombed

1. Kirjeldab tähtpäevi peres.
2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlapäev, mardipäev, kadripäev) ja nendega seotud tegevusi.

Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid

1. Teab mõistete *õige* ja *vale* tähendust.
2. Teab üldtuntud viisakusreegleid.
3. Tunneb ja järgib lauakombeid.

Sõprus ja abivalmidus

1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivseid omadusi.
2. Oskab sõpra lohutada ja abistada.
3. Oskab andeks anda ja leppida.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

1. Märkab kaaslast ja oskab teisi arvestada.
2. Oskab väljendada oma emotsioone teisi arvestavalt (rõõm, mure jm)

Suhtumine erinevustesse

Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline, tervisest tulenev) ja abivahendeid (prillid, ratastool, vaegnägemine – valge kepp, vaegkuulmine – kuuldeaparaat).

Ehitised

1. Kirjeldab oma kodumaja omapära: maja osad ja nende otstarve, ruumid ja nende sisustus.
2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ning teab nende otstarvet.
3. Oskab kirjeldada lasteaija õueala ning seal kasutatavaid vahendeid.

Kodumasinad

Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte.

Sõidukid

Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.

Jäätmed

Kirjeldab, kuidas tema kodus prügi sortitakse.

Tervise väärtustamine

Nimetab tervist hoidvaid tegevusi (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).

Hammaste tervis

1. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel.
2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).

Tervislik toitumine

Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Inimkeha tundmine

Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.

Ohutus ja turvalisus

1. Nimetab kohti, esemeid ja aineid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit/vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised).
2. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek; mängimine ohtlikes kohtades, nt tänaval, liivakarjääris, ehitisel; ujumine täiskasvanu järelvalveta; rattasõit kiivrita).
3. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.
4. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu (meri, jõgi, järv).
2. Oskab nimetada tuntumaid seemi ja kirjeldada neid, mis kasvavad kodukoha metsas.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.

Õõ ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses

Eristab ning nimetab päeva ja õõd (päeva ja õõ vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

Oskab nimetada kõiki aastaaegu ja neid iseloomustada.

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

1. Nimetab ilmastikunähtusi ja kirjeldab neid.
2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida (hambapesu, nõudepesu, joogiks võetud vesi).
2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida (kustutab toast lahkudes tule).
3. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata.
4. Mõistab, et on vaja istutada piud ja muid taimi.
5. Oskab hoida enda ümber puhtust looduses, kodu ümbruses jm.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele

Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett, valgust ja õhku.
Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele ja inimesele.

Valgusfoor ja tänava ületamine

1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ning nende tähendust.
2. Teab, kuidas sõiduteed ületada.
3. Oskab ületada tänavat jalgrattaga (jalgratas käe kõrval).

Liiklusmärgid

Teab liiklusmärkide tähendusi.

Sõidukid

1. Teab liiklusvahendite erinevusi ning eriotstarbeliste sõidukite ülesandeid ja tähtsust.
2. Oskab ühistranspordis käituda (sõidupilet).

Helkur, turvatool ja –vöö

1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis.
2. Oskab kirjeldada liiklemise ohtusid erinevates ilmastikuoludes.
3. Oskab selgitada, kuidas ja kus helkurit kanda.

6-7aastane laps

Mina

1. Oskab end tutvustada.
2. Teab oma kohustusi ja õigusi.
3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.

Perekond ja sugulased

1. Teab oma pere liikmeid ja lähisugulasi.
2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad.
3. Jutustab oma vanavanematest.

Kodu

1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.
2. Teab kodust aadressi ja telefoni.

Lasteaed

1. Teab lasteaia aadressi.
2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.
3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.

Kool

1. Teab kooli kui õppimise kohta.

2. Oskab kirjeldada, mille poolest kool lasteaiast erineb.

Ametid, elukutsed, tööd

1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja ameteid.
2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust.
3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust.
4. Soovib osaleda jõukohastes kodutöodes.
5. Selgitab raha otstarvet.

Kodumaa, teised rahvused Eestis

1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, hümn, vapp, lind, lill, kivi).
2. Teab koduvalla/-linna sümboleid.
3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta.
4. Teab Eesti Vabariigi presidendi nime.
5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli ning teab nende kombeid ja traditsioone.
6. Suhtleb teisest rahvusest lastega.
7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Rootsi, Venemaa).

Tähtpäevad, pühad ja kombed

1. Teab eesti rahva traditsioone ja kombeid.
2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (tarkusepäev, emakeelepäev, lastekaitsepäev, sõbrapäev jm).
3. Oskab kirjeldada tähtpäevade tähistamist oma lasteaias või kodus (kolmekuningapäev, volbripäev, jaanipäev, hingedepäev jm).
4. Oskab nimetada riiklikke pühi ja nendega seotud traditsioone (riigi aastapäev, võidupüha).

Üldinimlikud väärtused ja üldtunnustatud käitumisreeglid

1. Teab mõistete *ausus* ja *autus* tähendust ning oskab vastavalt käituda.
2. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, teatris, kirikus, kalmistul jm).
3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.

Sõprus ja abivalmidus

1. Oskab hoida ja luua sõprussuhet; teab sõpruse tähendust, oskab kirjeldada sõbraks olemist ning sõber olla.
2. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsedes ja leppides.

Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus

1. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid.
2. Oskab kaasinimestega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad jt).

Suhtumine erinevustesse

1. oskab arvestada oma arvamustest ja huvidest erinevaid huve ja arvamusi.
2. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid.
3. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.

Ehitised

1. Oskab kirjeldada vanaaja kodu ja selle sisustust, teab nimetada kõrvalhooneid ning nende otstarvet.
2. Oskab nimetada maja ehituseks kasutatavaid materjale (puit, kivi jm).

3. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksla, polikliinik, pank, apteek, kingsepatöökoda, kaubanduskeskus jm).
4. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (mõis, kirik, veski jm).

Kodumasinad

Kirjeldab kodumasinaid ja –elektroonikat ning teab nende otstarvet ja nendega seotud ohte (kirjeldused on täpsemad, võivad lisanduda põllutöömasinad).

Sõidukid

Oskab nimetada või kirjeldada erineva töö tegemiseks vajalikke sõidukeid (kraanaauto, prügiauto, teerull jm).

Jäätmed

1. Teab, miks on vaja prügi sortida (paber, plast, patareid).
2. Oskab nimetada asjade korduva kasutamise võimalusi.
3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust (tarbetud ostud, raiskamine).

Tervise väärtustamine

1. Kirjeldab, mida tähendab tema jaoks terve olemine.
2. Kirjeldab, kuidas hoida enda ja teiste tervist (näited tervisliku käitumise ja riskikäitumise kohta).
3. Teab, mis on haigus.
4. Teab, milline tegevus või käitumine kahjustab tervist (nt suitsetamine, sh passiivne, alkoholi tarvitamine, vägivald).

Hammaste tervis

1. Selgitab, miks tekib hambakaaries (hambaaugud).
2. Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus.

Tervislik toitumine

Oskab nimetada, milliseid toiduaineid on vaja iga päev süüa rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.

Inimkeha tundmine

1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem ülesanne, ning teab, millised tegevused aitavad neid hoida tervena.
2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.

Ohutus ja turvalisus

1. Teab ja tunnetab ümbritsevaid ohte (olukordadest, inimestest, keskkonnast, loomadest ja käitumisest põhjustatud ohud).
2. Teab, millised on turvalise käitumise reeglid erinevates situatsioonides ja keskkondades.
3. Nimetab hädaabinumbri 112 ja oskab seda kasutada.
4. Teab ja kirjeldab, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, läbi jää vajumine, tulekahju, põletus, teadvuseta või raskelt vigastada saanud kaaslane).
5. Selgitab, kuidas käituda eksinuna linnas/maal või metsas.

Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad; taimed, seemned ja putukad

1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust (mere ääres, park, mets, suur puu jne), nimetada ning iseloomustada metsloomi, koduloomi ja putukaid.
2. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks või mis kasvavad kodukoha lähedal põldudel.

Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga ja –viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust.
2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel (rändlinnud, talveuni, pesaehitus ja poegade toitmine).

Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng

Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.

Taimed: erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng

Oskab nimetada ning kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlakas jm).

Õö ja päev: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses

Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.

Aastaajad: nende vaheldumine ja sellega seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused

1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ning oskab neid kirjeldada.
2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (seemnete külvamine, taimede istutamine, põldude kündmine, mererannas päevitamine, veekogudes ujumine, jalgrattaga sõitmine, lehtede riisumine, suusatamine jne).
3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi olenevalt aastaajast (ehitavad pesa, toidavad poegi, talveuni, rändamine lõunasse jm).

Ilmastik: erinevad ilmastikunähtused

Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.

Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng

1. Suhtub ümbritsevasse hoolivalt ning käitub seda säästvalt.
2. Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud tema koduümbruse loodusele.
3. Teab, kuidas loomi talvel aidata, ja oskab seda teha.
4. Teab, kuidas viga saanud või hüljatud looma aidata.
5. Teab prügi sortimise vajalikkust ning oskab sortida lihtsamat prügi (pudelid, paber, olmeprügi).
6. Soovib osaleda looduse korrastamises.

Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete tähtsus taimedele ning loomadele

Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele, loomadele ja inimestele.

Valgusfoor ja tänava ületamine

1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda.
2. Teab, kuidas ületada ristmikku.
3. Teab liiklemise erinevust linnas ja maal.
4. Oskab kasutada hädaabinumbrit 112.

Liiklusmärgid

1. Teab, kuidas käituda ühissõidukist väljudes.

2. Teab rulluiskude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver, põlve- ja küünarnukikaitsmed, ohutud paigad).

Helkur, turvatool ja –vöö

Teab, kuhu kinnitada helkurribad.

3.4.2. Valdkond *Keel ja kõne*

1. Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** valdkonnas *Keel ja kõne* on, et laps:
 - 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
 - 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
 - 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.
2. Valdkonna *Keel ja kõne* **sisu**:
 - 1) keelekasutus: hääldamine, sõnavara, grammatika;
 - 2) suhtlemine, jutustamine ja kuulamine;
 - 3) lugemine ja kirjutamine, lastekirjandus.
3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** valdkonnas *Keel ja kõne*.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;
- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbiviimisel valdkonnas *Keel ja kõne*:

Kuni 2aastane laps

Suhtlemine

1. Suhtleb täiskasvanuga esemetega tegutsemise ajal.
2. Eelistab suhtluspartnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.
3. Kasutab suheldes mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.

4. Vastab täiskasvanu küsimusele ja korraldusele tuttavas situatsioonis mingi tegevuse, häälsuse või 1-2 sõnalise ütlusega.

Grammatika

1. Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2 sõnalisi lauseid (nt *Miku õue* p.o *Mikk tahab õue minna*).
2. Kasutab üksikuid käände- ja pöördvorme juhuslikult mõne sõna puhul (nt ainsuse omastav, osastav, tegusõna 3. pööre).
3. Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis.
4. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (*ei taha*), kuuluvus (*tädi lusikas*), asukoht (*emme siia*), omadus (*auto katki*), subjekti-objekti suhe (*issi anna pall*).

Sõnavara

1. Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.
2. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt *näu* p.o *kiisu*, *anna*, *opa* p.o *võta sülle*), ase- ja mäarsõnu (nt *siia*, *seal*, *nii*).
3. Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas olukorras.

Hääldamine

1. Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.
2. Hääldab sõnades õigesti häälduslikult lihtsamaid häälikuid, nt *a, e, i, o, u, p, m, t, l*.

Kirjalik kõne

1. Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

2-3aastane laps

Suhtlemine

1. Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, väljendab oma soove ja vajadusi, vastab vajaduse korral rohkem kui ühe lausungiga.
2. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääletugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teavitamine, küsimine, palve jm).
3. Kommenteerib enda ja/või kaaslase tegevust 1-2 lausungiga.
4. Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.
5. Loeb peast ja kordab järele 1-2 realist luuletust.

Grammatika

1. Mõistab ning kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5 sõnalisi lihtlauseid.
2. Kasutab õigesti enamikku käändevorme.
3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt *Joonista! Istu!*).
4. Kasutab kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt *sõidab, laulavad*).
5. Kasutab kõnes õigesti tegusõna *ma-* ja *da-* tegevusnime (nt *hakkame mängima, ei taha mängida*).

Sõnavara

1. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.
2. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega ta on ise kokku puutunud.
3. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.

4. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt *lapsed, riided*).
5. Kasutab tagasõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.

Hääldamine

1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2 silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
2. Hääldab õigesti enamikku häälikuid (erandid võivad olla *r, s, k, õ, ü*).

Kirjalik kõne

1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab pildile ning kommenteerib pilte.
2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste.
3. Eristab kuulmise järgi tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt *tass – kass, pall – sall, tuba – tupp*), osutades pildile või objektile.

3-4aastane laps

Suhtlemine

1. Algatab ise aktiivselt suhtlust.
2. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses.
3. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.
4. Kommenteerib enda ja kaaslaste tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga.
5. Räägib 2-3 lausungiga mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.
6. Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi.

Grammatika

1. Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.
2. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid (sidesõnad *ja, aga*).
3. Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt *sõitis, laulsid*).

Sõnavara

1. Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt *kuusk, kask – puud; tuvi, kajakas – linnud*).
2. Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (*käpad, saba, rool*).
3. Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (*tuttmuks, kelgumägi*) ja tuletisi (*täpiline, laulja*).

Hääldamine

1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.
2. Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt *-nt, -lt, -mp* jne).

Kirjalik kõne

1. Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi kuulmise teel ära hääliku häälikute reas.
2. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.
3. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

4-5aastane laps

Suhtlemine

1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni, nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (nt *Miks ta nii tegi? Kuidas teha?*).
2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääletugevust.

3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid.
4. Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
5. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega.
6. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausungiga (nt mida ta tegi kodus pühapäeval).
7. Loeb peast kuni neljarealisi liisusalme/luuletusi.
8. Mõistab teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.

Grammatika

1. Kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid.
2. Kasutab kõnes *nud-* ja *tud-* kesksõnu (nt *söödud – söönud*).
3. Kasutab kõnes omadussõna võrdlusastmeid (*suur - suurem - kõige suurem*)
4. Kasutab tingivat kõneviisi (*mängisin, mängiksin*).
5. Ühildab sõnu arvus (*karud söövad*) ja käändes (*ilusale lillele, punase palliga*).
6. Kasutab kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (*ilusatel lilledel*).

Sõnavara

1. Kasutab kõnes mõningaid vastandsõnu (nt *lühike – pikk, must – puhas*).
2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt *arg, kaval, igav*).
3. Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu *hommik, päev, õhtu, öö*.
4. Moodustab vajaduse korral sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt *tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga*).

Häälamine

1. Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid.
2. Hääldeb õigesti 3-4silbilisi tuttava tähendusega sõnu.
3. Hääldeb õigesti kõiki häälikuühendeid 1-2silbilistes tuttava tähendusega sõnades.
4. Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt *taburet, banaan, diivan*).

Kirjalik kõne

1. Tunneb kuulates iseseisvalt ära hääliku häälikute reas ja sõnades (v.a häälikuühendites).
2. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).
3. Kirjutab õigesti sõnu trükitähtedega (nt oma nime).

5-6aastane laps

Suhtlemine

1. Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt *Kus ja kellega ta elab? Kas tal on lapsi?*).
2. Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist.
3. Püsib teemas, vajaduse korral läheb kaasa teiste algatatud teemamuutusega.
4. Annab edasi kuulnud teksti (nt muinasjutu) sündmuste järgnevust, põhjusi ning tegelaste käitumist täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil.
5. Jutustab pildi või kogemuse põhjal seotud lausungitega.
6. Jutustades seob lausungeid peamiselt sõnadega ja siis, siis, ja.
7. Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

Grammatika

1. Kasutab kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (*saab lauljaks, jookseb kivini*).
2. Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt *lugeb, p.o loeb, mõmmi maga, p.o mõmmi magab; lillene p.o lilleline; seen kasvab all kuuse p.o seen kasvab kuuse all*) ning osutab neile.
3. Kasutab kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (*loetakse, pesti*).

Sõnavara

1. Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu *eile, täna, homme*.
2. Kasutab kõnes mõningaid samatähenduslikke sõnu (nt *jookseb, lippab, sibab*).
3. Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (*joonistaja, joonistus, jooneline*).
4. Kasutab õigesti sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt *veereb – veeretab, sõidab – sõidutab*).
5. Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt *lilled: tulp, roos*).

Hääldamine

1. Kordab järele ja hääldab ise õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tuttava tähendusega sõnu.

Kirjalik kõne

1. Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, abivahendeid kasutades) 1-2silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu.
2. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
3. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt *koli – kulli (III v); koli – kooli (II v); koli – kooli (III v); koli – kooli (II v)*).
4. Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt poe- ja tänavanimed, sildid).

6-7aastane laps**Suhtlemine**

1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlusstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhteesmärkidest.
2. Valib intonatsiooni ja sõnu olenevalt kaassuhtlejast (laps, täiskasvanu) ja/või suhtlusolukorrast (kodu, võõras koht).
3. Mõistab kaudseid ütlushi (nt *Ruumis on aken lahti. Otsene ütlus: Pane aken kinni! Kaudne ütlus: Mul on jahe*).
4. Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ning olulised detailid.
5. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.
6. Räägib sellest, mida hakkab tegema (plaanib välikõnes tuttavaid tegevusi).
7. Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).
8. Jutustamise ajal parandab ja täpsustab oma teksti.

Grammatika

1. Kasutab kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid (nt olev kääne: *arstina*).
2. Kasutab kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks: *hommikust õhtuni*).
3. Kasutab kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt *palju linde, konni, autosid*).
4. Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahenduslikke sõnu (*poeb – pugema; siga – sead*).

5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad põhjust (... , sest ...), tingimust (*kui ... , siis*), eesmärki (... , et ...).

Sõnavara

1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendite (*tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemustega seotud näiteid.
2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse (s.o mittekogetava vastega) tähendusega sõnu (nt tundeid, vaimset tegevust tähistavaid sõnu *mõtlen, arvan, julge, lahke*).
3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.
5. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt *vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast*).
6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt *sõidukid, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad*).

Hääldamine

1. Kordab õigesti järele tähenduselt võõraid sõnu.
2. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (*f, š*) tuttavates sõnades (nt *Fanta, šokolaad*).

Kirjalik kõne

1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
2. Veerib 1-2 silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja eksib sageli.
3. Häälib õigesti 1-2silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
4. Kirjutades märgib õigesti 1-2silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt *lähen kooli*).
5. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise järgi teistest pikemat häälikut.
6. Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades sõnade arvu märkimiseks abivahendeid.
7. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt *koll – kool; linna (III v) – lina; tibu-tippu*).
8. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.

3.4.3. Valdkond *Язык и речь*.

1. Язык и речь развиваются во всех видах деятельности: в бытовой деятельности, во время экскурсий, в беседах, в наблюдениях, в играх, в музыкальной деятельности, в движении и т.д.
2. Ребёнок усваивает речь на основе подражания речи взрослых, поэтому речь педагога должна соответствовать всем правилам грамматики. Грамматические формы усваиваются посредством составления предложений.
3. Звукопроизношение развивается посредством звуковых игр (для губ и языка). Ребёнок изучает силу и продолжительность звука, дикционные возможности и т.д. Ребёнка поощряют подражать упражнениям, активно в них участвуя.
4. Обогащение словарного запаса осуществляется посредством общения, при помощи литературного и наглядного материала (картин), с использованием различных словесных игр (о деятельности, явлениях, предметах и их свойствах), уточнение значений слов, изменение значений слов и словообразование.

5. Рассказывание совершенствуется при помощи предметных и серии последовательных картин, при описании практических событий, их изменении или сравнении, при описании предметов, существ и явлений. В драматизациях. В пересказах литературных произведений. В дополнениях к рассказу (заглавие, начало, конец).
6. Обучение чтению и письму начинается со знакомства с книгами и чтения детям; знакомства со звуками, выделения звуков в словах и нахождения их местоположения (очередности) в словах. А также осуществляется в сравнении слов на основе звукового анализа и в сравнении образа звучания. Далее - в знакомстве с буквами, чтении слов, в контроле прочитанного через понимание смысла. И в конечном итоге – в подготовке техники письма посредством упражнений с различными средствами.

Общие цели развития речи и языка:

- Ребёнок активно общается в повседневной деятельности, умеет задавать вопросы и выполнять роль слушателя.
- Ребёнок может выразить свои мысли, мнение, чувства и знания соответствующими словами.
- Ребёнок проявляет интерес к книгам и детской литературе.
- Ребёнок использует в речи правильные звуки, грамматические формы, различные виды предложений.
- Ребёнок понимает суть прослушанного текста и умеет его пересказать (соответственно возрасту).
- Ребёнок владеет начальными навыками чтения и письма.

Предполагаемые результаты развития речи ребенка.

2- летние

Общение

1. Общается со взрослым во время действия с предметами.
2. Охотно вступает в речевые контакты с педагогами и близкими людьми.
3. Использует отдельные слова, слова-заменители, жесты.
4. Отвечает на вопросы и распоряжения педагога, используя простейшие предложения.

Грамматика

1. Использует в речи грамматически не оформленные простые предложения.

Словарный запас

1. Называет предметы включенные в круг действия и доступных для наблюдения в ближайшем окружении.
2. Называет действия с предметами (использует глаголы).
3. Называет некоторые собственные действия.
4. Знает имена близких людей.

Звукопроизношение

1. Правильно использует в речи гласные и простые согласные звуки.
2. Правильно произносит простые двухсложные слова.

Подготовка к чтению и письму

1. Рассматривает вместе со взрослыми иллюстрированные книжки, сопровождает речь взрослого отдельными словами, относящимися к иллюстрации.

3-летние**Общение**

1. Участвует в диалоге, задает вопросы, высказывает свои просьбы и желания простыми предложениями.
2. Для достижения цели общения использует разные интонации и силу голоса (просьба, вопрос).
3. Комментирует свои действия и действия сверстников простыми предложениями.
4. Понимает смысл обращенной к нему речи, отвечает на вопросы, выбирает картинки, подходящие по смыслу.
5. Знает наизусть 1-2 стихотворения.

Грамматика

1. Использует в речи простые предложения из 3-5 слов.
2. Использует систему окончаний существительных, прилагательных, глаголов для выражения рода и числа.
3. Употребляет речи глаголы повелительного наклонения.
4. Использует в речи слова с суффиксами уменьшительности, ласкательности.

Словарный запас

1. Использует слова, обозначающие объекты и явления природы и близкого окружения.
2. Употребляет слова, обозначающие действия, качества и свойства предметов.
3. Использует речи прилагательные, обозначающие цвет, размер.
4. Использует некоторые родовые понятия (дети, одежда).

Звукопроизношение

1. Слышит и воспроизводит звуковой образ слова, правильно передает его звучание.
2. Произносит все звуки родного языка, за исключением шипящих (ж - ш, ч - щ) и сонорных (р -л).

Подготовка к чтению и письму

1. Проявляет интерес к просматриванию книг.
2. Слушает соответствующие возрасту литературные произведения.

4-летние**Общение**

1. Умеет активно общаться со сверстниками в игре и других видах деятельности.
2. Задаёт много вопросов об окружающих его предметах и явлениях.

3. Коментирует свои действия и действия сверстников предложениями с однородными членами.
4. Умеет 2-3 предложениями рассказать о своем эмоциональном отношении к событию.
5. Составляет рассказ по серии последовательных картин, используя простые предложения.
6. Знает наизусть 3-4 стихотворения.

Грамматика

1. Использует в речи разные типы предложений, в том числе предложения с однородными членами.
2. Использует в речи сложносочиненные предложения.
3. Правильно использует в речи глаголы в прошедшем времени.
4. Использует в речи глаголы повелительного наклонения: хотеть, лежать, ехать, бежать.

Словарный запас

1. Понимает и употребляет в речи видовые и родовые названия (елка, береза –деревья).
2. Использует слова, обозначающие части предметов, живых организмов.
3. Активно осваивает и использует слова, связанные с этикой общения, культурой поведения.
4. Умеет изменить слов при помощи суффиксов:
гриб - грибочек, сахар - сахарница.

Звукопроизношение

1. Проговаривает все звуки родного языка в трех – четырехсложных словах знакомого значения.
2. Использует в речи 2-3 сложные слова в правильном значении и правильной слоговой последовательности.
3. Выговаривает встречающиеся в словах консонанты (ст, нт).

Подготовка к чтению и письму

1. Знает, что слова состоят из звуков, звучат по - разному, могут быть длинными и короткими.
2. Знает и называет отдельные буквы.
3. Подражает процессу письма, используя мелки или карандаши.

5-летние

Общение

1. Ведет диалог со взрослым на отвлеченные темы, задает вопросы познавательного характера
2. Использует в ролевых играх интонационную выразительность речи.
3. Использует формы вежливого обращения к взрослым и сверстникам.
4. Составляет описательный рассказ по сюжетной картине с помощью взрослого или по схеме.
5. Пересказывает текст по вопросам.
6. Знает наизусть 3-5 стихотворений.
7. Пользуется элементарными формами объяснительной речи.

Грамматика

1. Исползует в речи простые сложноподчиненные предложения
2. Исползует в речи сравнительные прилагательные.
3. Умеет сочетать слова в числе, падежа и рода.
4. Умеет употреблять существительные с прилагательными во множественном числе в косвенных падежах.

Словарный запас

1. Исползует в речи антонимы.
2. Называет составные части исследуемого объекта.
3. Исползует в речи прилагательные описательного свойства.
4. Исползует временные понятия (утро, день и т.д.).
5. При необходимости преобразовывает слова для обозначения свойств - предмета и действий с предметами.
6. Умеет отвечать на вопросы, требующие ответ - констатации (Что? Где? Какой?) и ответа – размышления (Как? Почему? Зачем?).

Звукопроизношение

1. Правильно выговаривает все звуки родного языка.
2. Выделяет голосом все звуки в 3- звуковых словах.
3. Правильно проговаривает все звуки в часто встречающихся словах, заимствованных из других языков.
4. Говорит внятно, в среднем темпе, голосом средней силы.

Подготовка к чтению и письму

1. Произносит слова, интонационно выделяя в них нужные звуки в начале и конце слов.
2. Активно слушает во время чтения, обсуждает иллюстрации, исправляет ошибки в знакомом тексте.
3. Пишет отдельные слова печатными буквами, например, свое имя.

3.4.4 Valdkond *Eesti keel kui teine keel*

1. Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** valdkonnas *Eesti keel kui teine keel* on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

2. Valdkonna *Eesti keel kui teine keel* **sisu**:

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti kultuuri tutvustamine.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** valdkonnas *Eesti keel kui teine keel*.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse

selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);

4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;

5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);

6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;

7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbimisel vanuseti valdkonnas *Eesti keel kui teine keel*:

3-4aastane laps

Kuulamine

1. Tunneb huvi eesti keele vastu.
2. Kuulab ja tajub eesti keele kõla.

Kõnelemine

Kordab järele lihtsamaid sõnu.

Eesti kultuuri tutvustamine

Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu.

4-5aastane laps

Kuulamine

1. Reageerib adekvaatselt lihtsamatele korraldustele.
2. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist.
3. Mõistab lihtsamaid õpitud küsimusi.
4. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.

Kõnelemine

1. Teab õpitud lihtsamaid viisakusväljendeid.
2. Tunneb aktiivset huvi asjade nimetuste vastu.
3. Kordab järele õpitud sõnu ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.
4. Oskab vastata lihtsamatele küsimustele.

Lugemise ja kirjutamise alused

Hääldeb järele kuulnud sõnu.

Eesti kultuuri tutvustamine

1. Tunneb ära Eesti lipu ja oskab seda kirjeldada.
2. Oskab nimetada, mis riigis ta elab.
3. Tunneb huvi Eestis tähistatavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.
4. Tunneb huvi Eesti rahvaloomingu vastu.

3.4.5. Valdkond *Matemaatika*

1. Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** valdkonnas Matemaatika on, et laps:
 - 1) rühmitab esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrdleb esemete hulki;
 - 2) järjestab esemeid suuruse ja asenditunnuste põhjal;
 - 3) tunneb lihtsamaid ajamõisteid ja kirjeldab ning järjestab oma igapäevategevusi;
 - 4) mõtestab loendamistegevust ja seoseid arvude reas;
 - 5) mõistab mõõtmistegevust ja olulisemaid mõõtühikuid;
 - 6) tunneb ja kirjeldab geomeetrilisi kujundeid;
 - 7) näeb matemaatilisi seoseid igapäevatoimingutes.

2. Valdkonna *Matemaatika* **sisu:**

- 1) hulgad, loendamine ja arvud, arvutamine;
- 2) suurused ja mõõtmine;
- 3) geomeetrilised kujundid.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** valdkonnas *Matemaatika*.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;
- 2) harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;
- 3) seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;
- 4) suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);
- 5) toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbimisel vanuseti valdkonnas *Matemaatika*:

2-3aastane laps

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

1. Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse (värvus, kuju, suurus vms) järgi hulgaks.
2. Leiab erinevate esemete hulgast *palju* ja *üks*.
3. Loendab asju kolme piires ning vastab küsimusele *mitu on?*

Suurused ja mõõtmine

Näeb ja leiab esemetes erinevusi (*suur-väike*).

Geomeetrilised kujundid

1. Leiab samasuguse kujundi peale-, kõrvuti-, või sisseasetamise teel.
2. Kompimise-veeretamisega eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, sh ringi ja ruutu.

Orienteerumine ajas

Vestleb *ööle* ja *päevale* iseloomulikust ning matkib tegevusi mängus.

Orienteerumine ruumis

Orienteerub oma kehal ning näitab, mis asub *ülal* – *all*, *kõrval*, *ees* – *taga*.

3-4aastane laps**Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine**

1. Otsustab, kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka.
2. Paaride moodustamisega (üks ühesesse vastavusse seadmisega) saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades *sama palju, ühepalju* ehk *võrdselt*.
3. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5-ni.

Suurused ja mõõtmine

Võrdleb (järjestab) kahte eset suuruse (*suurem – väiksem*), pikkuse (*pikem – lühem*), laiuse (*laiem – kitsam*) järgi ning kasutab mõisteid.

Geomeetrilised kujundid

Eristab kolmnurka ja nelinurka ning leiab kujunditega sarnaseid esemeid rühmatoast, õuest ja tänavalt.

Orienteerumine ajas

1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid (piltidel, vestlustes vm).
2. Eristab *hommikut* ja *õhtut* (kirjeldab tegevusi).

Orienteerumine ruumis

Määrab teiste laste ja esemete asukohta enda suhtes: *ülal – all, ees – taga (minu ees, minu taga jne)*.

4-5aastane laps**Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine**

1. Rühmitab esemeid, olendeid kahe erineva tunnuse alusel (rühma lapsed on poisid ja tüdrukud).
2. Võrdleb esemete hulki paaridesse seades ning otsustab, mida on *rohkem kui, vähem kui*.
3. Tutvub arvudega 10-ni.

Suurused ja mõõtmine

1. Järjestab esemeid kõrguse järgi (*kõrgem – madalam*).
2. Järjestab 3 eset suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi.

Geomeetrilised kujundid

Näeb ja oskab kirjeldada ruudu ning ristküliku sarnasusi ja erinevusi ning leida sarnaseid kujundeid ümbritsevast.

Orienteerumine ajas

Teab ööpäeva osi *hommik – päev – õhtu – öö*; kirjeldab tegevusi ja sündmusi *eile – täna – homme*.

Orienteerumine ruumis

1. Määrab enda asukohta teiste laste ja asjade suhtes (*seisan Alo taga; olen tahvli ees*).
2. Määrab vasakut ja paremat poolt.

5-6aastane laps**Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine**

1. Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni.
2. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu.
3. Tunneb numbrimärke.
4. Võrdleb arve (*on suurem kui, on väiksem kui*).
5. Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab.
6. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab.

Suurused ja mõõtmine

1. Järjestab kuni 5 eset suurusetunnuse järgi.
2. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi *suurema – väiksema – sama suure* ning kontrollib objekte kõrvutades.
3. Hindab kaugust silma järgi.
4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõtevahenditega.
5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.

Geomeetrilised kujundid

1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.
2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse, värvuse jm järgi.

Orienteerumine ajas

1. Kirjeldab tegevusi erinevatel nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjestikuseid nimetusi.
2. Eristab mõisteid *kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe*.

Orienteerumine ruumis

1. Määrab eseme asukoha teise eseme suhtes: *all – peal, kohal, keskel, äärel, vasakul – paremal*.
2. Orienteerub ruumis (õues) juhendite järgi.

6-7aastane laps

Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine

1. Mõtestab arvude rida 12ni.
2. Liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb ja kasutab vastavaid sümboleid (+, –, =).
3. Oskab koostada matemaatilisi jutukesi kahe etteantud hulga järgi.

Suurused ja mõõtmine

1. Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid mängutegevustes.
2. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtevahendiga.

Geomeetrilised kujundid

Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik ja kolmnurk).

Orienteerumine ajas

1. Teab kuude nimetusi ning enda sünnikuud ja –päeva.
2. Määrab kellaega täistundides ning koostab päevakava.
3. Kasutab kõnes õigesti sõnu *enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem*.

Orienteerumine ruumis

Orienteerub tasapinnal (paberil).

3.4.6. Valdkond *Kunst*

1. Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** valdkonnas *Kunst* on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

2. Valdkonna *Kunst* **sisu**:

- 1) kujutamine ja väljendamine: mõtete, tunnete edasiandmine nähtaval kujul;
- 2) kujundamine: objektile esteetilise lisaväärtuse andmine;
- 3) tehnilised oskused: voolimine, joonistamine, maalimine, meisterdamine;
- 4) kunstiteoste vaatlemine, vestlused kunstiteostest, kunstist.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** valdkonnas *Kunst*.

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbimisel vanuseti valdkonnas *Kunst*:

2-3aastane laps

Kujutamine ja väljendamine

1. Tunneb rõõmu kunstitegevuses osalemisest.
2. Leiab kritselduste hulgast nime (nimetuse) andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid.
3. Leiab ümbritsevas juhendamise toel sinise, kollase, punase ja roheline värvi.

Kujundamine

Kaunistab (täppidega, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepotti, paberit, taskurätti, papptaldrikut, palli, sokki, plastiliinist plaati, kivi jne).

Voolimine

1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale.
2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.

Joonistamine

Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriitide, pehmete pliiatsitega jne) erinevaid jälgi (täppe ning vertikaalseid, horisontaalseid, sirgeid, lainelisi, katkendlikke ja spiraalseid jooni), püsides paberi piirides.

Maalimine

1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu.
2. Trükib näpuvärvidega sõrmede ja kogu käega.
3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga.

Meisterdamine

1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke.
2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

1. Vaatleb pilte, näidistoid ja raamatuillustatsioone ning vastab küsimustele.
2. Näitab teistele oma tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.

4-5 aastane laps**Kujutamine ja väljendamine**

1. Kujutab loodusest inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.
2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest.
3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.
4. Valib mõtte teostamiseks sobivaimana tunduvad vahendid.
5. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist, kollast, punast, rohelist, valget, musta, pruuni ja roosat.

Kujundamine

1. Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba esemete ääri-kaunistamiseks (tass, taskurätt jne).
2. Kujundab õpetajaga koos tähtpäevakaardi sündmuse meeleoluga sobivate motiividega.
3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil selle omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).

Voolimine

1. Õõnestab ümarvorme süvendit pöidlaga vajutades.
2. Muudab voolimismaterjalide kuju neid pigistades ja venitades.
3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.
4. Ühendab voolitud detaile omavahel.

Joonistamine

1. Jooni ja kujundeid ühendades joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks.

2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja sõega, muutes joonte tihedust.
3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.

Maalimine

1. Võtab pintslile vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu.
2. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ja –tõmmetega.
3. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt.

Meisterdamine

1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest.
2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid.
3. Valib meelepärased meisterdamisvahendid (looduslikku ja tehismaterjali, paberit jms) ning neid omavahel ühendades või materjale kombineerides loob oma töö.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

1. Vaatleb omal algatusel raamatuillustratsioone ja kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust.
2. Jutustab küsimuste toel, mida on oma töödes kujutanud, ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud.
3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.

6-7aastane laps**Kujutamine ja väljendamine**

1. Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.
2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt tõlgendades.
3. Jutustab temaatilistes töödes tegelaste tegevusest omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja –kohast.
4. Rõhutab kõige tähtsat oma töös värvi, suuruse või asukoha valikuga.
5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (hallikas, taevasinine jne).

Kujundamine

1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.
2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri, arvestades kaunistatavat eset.
3. Selgitab omavalmistatud (voolitud, volditud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha, kuhu see sobib.
4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.

Voolimine

1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära.
2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid.
3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.

Joonistamine

1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.
2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.
3. Sobitab pindu kattes heledaid ja tumedaid, peeni ja jämedaid jooni.

Maalimine

1. Segab värve uute toonide saamiseks.
2. Kasutab töös eri jämedusega pintsleid.
3. Väldib värvide määrdumist.
4. Kasutab töös pintsli erinevalt (pintsli otsa ja külge).

Meisterdamine

1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke, objekte jne.
2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtted.
3. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist.

1. Märkab teoseid või ümbruses leiduvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeolelu.
2. Fantaseerib ja jutustab teose juurde ka loo: mis juhtus enne, mis juhtub pärast.
3. Kasutab raamatuillustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid (sh skulptuure) oma töö lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.

3.4.7. Valdkond Muusika

1. Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** valdkonnas *Muusika* on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

2. Valdkonna *Muusika* **sisu**:

- 1) laulmine;
- 2) muusika kuulamine;
- 3) muusikalis-rütmiline liikumine;
- 4) pillimäng.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** valdkonnas *Muusika*.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu Keel ja kõne, Kunst jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbimisel vanuseti valdkonnas *Muusika*:

2-3aastane laps

Laulmine

Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.

Muusikalis-rütmiline liikumine

Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (nt paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjalu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine).

Muusika kuulamine

Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.

Pillimäng

Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapillil (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi).

3-4aastased lapsed**Laulmine**

1. Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda (lauldes kaasa nt üksikuid silpe, sõnu, laululõike).
2. Osaleb laulude esitamises (plaksutab või laulab kaasa).

Muusikalis-rütmiline liikumine

Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit (nt kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega).

Muusika kuulamine

Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha vmt).

Pillimäng

Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, randmekuljustel, väikesel trummil ja marakal.

4-5aastased lapsed**Laulmine**

1. Laulab rühmaga samas tempos.
2. Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (nt plastilise intoneerimise ehk loova liikumisega).
2. Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt põlvetõstekõnd ja –jooks, liikumine hanereas ja ringis).
3. Osaleb laulumängudes.

Muusika kuulamine

Kuulab laulu ja muusikapala.

1. Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrasteid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.
2. Tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule.

Pillimäng

1. Mängib rütmipille (nt kõlakarpi, trummi, kuljuseid, pandeirat) muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.
2. Eristab kuulates neid tämbri järgi.

5-6aastased lapsed**Laulmine**

1. Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.
2. Esitab laule rühmaga samas tempos.
3. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui paaris).
2. Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente.

Muusika kuulamine

1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga.
2. Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, näiteks järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.

Pillimäng

1. Mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille.
2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele.
3. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.
4. Mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.

6-7aastane laps**Laulmine**

1. Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.
2. Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid rühmas.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades näiteks hüpiksammu ja eesgaloppi.
2. Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt (nt muudab liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi).

Muusika kuulamine

1. Tunneb ära lihtsamaid žanre (marss, laul, tants).
2. Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.

Pillimäng

1. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel (nt puu-agoogo, taldrik, guiro, triangel, kõlaplaadid), lihtsamaid *ostinato* kaasmänge (lühikest korduvat rütmi-, viisi-, või meloodialõiku).

2. Mängib pilliansamblis.

7aastane laps

Laulmine

1. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule.
2. Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.

Muusikalis-rütmiline liikumine

1. Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu), nt kasutab külg- ja eesgaloppi ning hüpaksammu.
2. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.

Muusika kuulamine

1. Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara.
2. Näitab tegevuses üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud palade suhtes (nt jutustab, mida kuulis muusikas).
3. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).

Pillimäng

1. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele.
2. Mängib pilliansamblis.
3. Mängib järgmisi pille: kõlaplaadid, metall-agoogo, *cabasa*, *cazizi*, plaatpillid (ksülofon, metallofon, kellamäng).

3.4.8. Valdkond *Liikumine*

1. Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgiks** valdkonnas *Liikumine* on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

2. Valdkonna *Liikumine* **sisu**:

- 1) kehalise kasvatusel alased teadmised: ohutus, enesekontroll ja hügieen;
- 2) põhiliikumised;
- 3) liikumismängud;
- 4) erinevad spordialad;
- 5) tants ja rütmika.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted** valdkonnas *Liikumine*.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, painduvus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel

tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;

- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;
- 5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordineerimise, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbimisel vanuseti valdkonnas *Liikumine*:

Kuni 2aastane laps

Liikumisteadmised

1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult.
2. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.

Põhiliikumised

1. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
2. Kõnnib piiratud pinnal.
3. Säilitab kõndides ja joostes sihi.
4. Hüpitab käes palli ning jälgib selle suunda.

Liikumismängud

Mängib koos juhendaja ning kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.

Spordialad: võimlemine

1. Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
2. Jookseb veereva vahendi (palli, rõnga) järel.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine

Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäest laskudes.

Tants ja rütmika

1. Kasutab liikudes rütmipille juhendaja abil.
2. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi.

Vaba aeg ja loodusliikumine

Mängib vabamängus iseseisvalt.

2-3aastane laps

Liikumisteadmised

1. Valib õpetaja korraldusel välja teiste riiete hulgast välja võimlemisriided.
2. Arvestab rühmakaaslaste aktiivses tegevuses.

Põhiliikumised

1. Sooritab põhiliikumisi.
2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal.

Liikumismängud

1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reegluga kõnni- ja jooksumänge.
2. Mängib iseseisvalt aktiivse liikumisega mängu.

Spordialad: võimlemine

1. Veab tühja kelku.
2. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla.
3. Liigub suuskadel otsesuunas.

Tants ja rütmika

1. Kõnnib, jookseb ja hüpleb rütmiliselt muusika järgi.
2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas tempos.

Vaba aeg ja loodusliikumine

1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses.
2. Teeb kaasa kuni 500 m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis.

3-4aastane laps

Liikumisteadmised

1. Sooritab harjutusi õpetaja korralduste ja sõnalise seletuse järgi.
2. Järgib meeldetuletamise korral hügieeninõudeid.

Põhiliikumised

1. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.
2. Teeb koordineeritud, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.

Liikumismängud

1. Mängib 1-2 reeglita liikumismänge.
2. Pingutab end rühmategevuste ühise eesmärgi nimel.

Spordialad: võimlemine

1. Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.
2. Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine

Kasutab suuskadel liikudes käte abi ja keppide tuge.

Tants ja rütmika

1. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi.
2. Plaksutab ja liigutab vastavalt rütmile.

Vaba aeg ja loodusliikumine

1. Alustab iseseisvalt mängu.
2. Tegutseb iseseisvalt lasteaia õuealal.

4-5aastane laps

Liikumisteadmised

1. Nimetab kodukohas harrastavaid spordialasid ja peetavaid spordivõistlusi.
2. Teab spordivahendite nimetusi ning kasutab erinevaid spordivahendeid (nt topispalli) ohutult, sobival viisil ja kohas.
3. Õpitud tegevustes kasutab ohutuid liikumisviise.

Põhiliikumised

1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.
2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.

3. Teeb harjutusi väikevahenditega.

Liikumismängud

1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge.
2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud).
3. Tunnustab nii enda kui vastasmeeskonna edu.

Spordialad: võimlemine

1. Teeb vahenditega (palliga, hübitsaga) harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.
2. Valitseb oma liigutusi koordineerimiseks ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.
3. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine

1. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.
2. Kelgutab mäest alla, täites eriülesandeid (nt haarab esemeid).
3. Suusatades kasutab libisemist.

Tants ja rütmika

1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.
2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.
3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt.

Vaba aeg ja loodusliikumine

1. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos sõpradega.

5-6aastane laps

Liikumisteadmised

1. Osaleb lasteaia spordipäeval.
2. Talub kaotust võistlusmängudes.
3. Teab ja kasutab mõisteid õpitud terminoloogia piires.
4. Mõistab hügieeninõuete olulisust.
5. Õnnetuse või ohu korral teab, kuidas kutsuda appi täiskasvanu.

Põhiliikumised

1. Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.
2. Ronib varbseinal vahelduva sammuga ning täidab lisaülesandeid.

Liikumismängud

Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.

Spordialad: Võimlemine

1. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu.
2. Säilitab dünaamilistes harjutustes tasakaalu.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine

1. Suusatab vahelduva libiseva sammuga.
2. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.

Tants ja rütmika

1. Kohandab liigutusi etteantud rütmiga.

2. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

Vaba aeg ja loodusliikumine

Suudab sõita tõukerattaga ja kaherattalise rattaga, suusatada ning liikuda rulluisukudel.

6-7aastane laps

Liikumisteadmised

1. Nimetab erinevaid spordialasid ja mõne Eesti tuntuma sportlase.
2. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele.
3. Liikudes ja mängides peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).
4. Peseb ennast pärast aktiivset kehalist tegevust.

Põhiliikumised

1. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, nii et liigutused on koordineeritud ja rütmilised.
2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu.
3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvates tegevustes kasutab domineerivat kätt.

Liikumismängud

1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine).
2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne).
3. Organiseerib ise liikumismänge.
4. Kasutab ausa mängu põhimõtteid ning peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

Spordialad: võimlemine

1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.
3. Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Spordialad: kelgutamine, suusatamine

1. Osaleb kelguvõistlustel (kaugusele, täpsusele).
2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.
3. Suusatab koordineeritud liikumisega.
4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.

Tants ja rütmika

1. Sooritab rütmiliikumisi ühel ajal kaaslasega.
2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).

Vaba aeg ja loodusliikumine

1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul.
2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

3.5. Mitte-eesti kodukeelega lapsed keelekümblusrühmas (eesti keele osakaal 100%)

Valdkond „Eesti keel kui teine keel”

Keele ja kõne õpetuse eesmärgid, sisu ning korraldus

1. Õppe- ja kasvatustegevuse **eesmärgid** on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

2. Valdkonna „Eesti keel kui teine keel” **sisu** on:

- 1) kuulamine
- 2) kõnelemine
- 3) eesti kultuuri tutvustamine.

3. Õppe- ja kasvatustegevuse **põhimõtted**.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustest ning suhtlemisel, luues selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega: liikumise, laulmise, käelise tegevuse, vaatlemise jm-ga;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ette- ja ühiseks lugemiseks;
- 7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, korrates sõna või fraasi korrektsena korrates.

4. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbimisel vanuseti valdkonnas *Eesti keel kui teine keel* 5-6 aastase lapse:

- 1) oskab väljendada oma mõtteid ja tundeid eesti keeles, kasutades õpitud sõnavara ja väljendeid;
- 2) oskab moodustada emakeeles grammatiliselt korrektseid lauseid;
- 3) kasutav enamasti õigeid keelevorme (käänded, pöörded);
- 4) kasutab kõnes liitlauset;
- 5) oskab kuulnud jutust mõned tähtsamad seigad nimetada;
- 6) suudab jutustada sündmustest oma elus või pildil, oma lemmiktegevusest;
- 7) teab peast liisusalme ja luuletusi;
- 8) tunneb ja kirjutab mõningaid tähti.

5. Lapse arengu **eeldatavad tulemused** õppekava läbimisel vanuseti valdkonnas *Eesti keel kui teine keel* 6-7 aastaste laste:

- 1) mõistab lihtsamat argiteemalist eestikeelset kõnet;
- 2) tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid, mõistab neid ning kasutab oma kõnes;
- 3) saab aru korraldusest ja toimib selle järgi;
- 4) saab aru lihtsast küsimusest ning vastab sellele õpitud sõnavara piires;

- 5) kasutab kõnes sobivaid viisakusväljendeid;
- 6) teab peast eestikeelseid luuletusi ja laule;
- 7) oskab nimetada mõningaid Eesti kohanimi ja tuntud inimesi.

5-6aastased

Kuulamine

1. Tunneb huvi eesti keele vastu.
 2. Kuulab ja tajub eesti keele kõla.
 3. Kuulab eestikeelset ettelugemist või jutustamist ja tunneb kuuldu pildil ära.
 4. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga.
 5. Kuulab ning suudab jälgida ja meeles pidada täiskasvanu eestikeelset seletust.
 6. Omandab oskused ja strateegiad, mis aitavad tal vaadates, kuulates ja lugedes eestikeelse teksti tähendusest aru saada.
 7. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.
 8. Tunneb tuttavas kontekstis ära lihtsamad õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.
- Mõistab esitatud küsimusi.

Kõnelemine

1. Kasutab elementaarseid viisakusväljendeid.
2. Kordab järele õpitud sõnu ja fraase ning kasutab neid tuttavate esemete, tegevuste ja omaduste nimetamiseks.
3. Oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid.
4. Kasutab endast rääkides sõna mina.
5. Vastab küsimustele õpitud sõnavara piires.
6. Teab peast mõnda eestikeelset laulu, luuletust, liisusalmi.
7. Tunneb aktiivset huvi asjade nimetuste vastu.
8. Hääldeb järele kuulnud sõnu.

Lugemise ja kirjutamise alused

1. Tunneb kirjaärasid sõnu oma nime ja mõned eestikeelsed sõnad.
2. Oskab kirjutada oma nime trükitähtedega.
3. Tunneb huvi eesti keeles lugemise ja kirjutamise vastu.
4. Tunneb ära õpitud häälikud ja tähed ning nimetab neid.

Eesti kultuuri tutvustamine

1. Tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu.
2. Tunneb Eesti rahvussümbolitest ära Eesti lipu, rahvuslille ja –linnu ning oskab neid nimetada.
3. Teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab.
4. Oskab nimetada mõningaid Eestis tähistavaid riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi.
5. Oskab laulda mõnda tuntud eesti lastelaulu, rahvalaulu.
6. Teab mõnda eestikeelset liisusalmi.
7. Hääldamine.
8. Hääldeb järele kuulnud sõnu õigesti.

6-7aastased

Kuulamine

1. Reageerib adekvaatselt eesti keeles antud korraldustele.
2. Kuulab ja mõistab kõnet, mis on vahetult seotud suhtlussituatsiooniga, ning oskab sellele reageerida nii füüsiliselt kui ka verbaalselt.

3. Mõistab ette loetud või jutustatud eakohase eestikeelse teksti põhisisu.
4. Mõistab esitatud küsimusi.
5. Tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid.

Kõnelemine

1. Tunneb ja kasutab õpitud viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides.
2. Kõneleb õpitud sõnavara piires ning suudab algatada ja lõpetada vestlust.
3. Näitab üles keelelist initsiatiivi, teeb ettepaneku kõnelda.
4. Vastab küsimustele ja oskab ise esitada lihtsamaid küsimusi.
5. Moodustab ise lihtsamaid fraase ja lihtlauseid.
6. Kõneleb õpitud sõnavara piires, suudab algatada ja lõpetada vestlust, räägib endast ja oma perest ning vestleb endale olulistel teemadel omandatud sõnavara (või läbitud teemade) piires.
7. Teab peast mõnda eestikeelset luuletust ja laulu.
8. Tunneb aktiivset huvi kontakti loomise vastu täiskasvanute ja teiste lastega ka väljaspool lasteaeda.
9. Hääldeb õigesti uusi õpitud sõnu.
10. Kasutab keelt koos õpetajaga aktiivselt.

Lugemise ja kirjutamise alused

1. Tunneb eesti keele häälikuid ja tähti.
2. Hääldeb häälikuid korrektselt.
3. Tunneb kirjapildis ära eestikeelseid sõnad.
4. Loeb lihtsamat eestikeelset teksti.
5. Näitab huvi ja initsiatiivi eesti keeles kirjutamise vastu.

Eesti kultuuri tutvustamine

1. Teab ning oskab Eesti rahvussümbolitest kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ja rahvuslindu.
2. Tunneb huvi Eestis tähistavate rahvakalendri tähtpäevade vastu.
3. Oskab nimetada mõningaid Eestis tähistavaid riiklikke ja rahvuslikke tähtpäevi.
4. Oskab kirjeldada mõne Eestis tähistatava tähtpäevaga seotud kombeid.
5. Oskab laulda mõnda eesti rahvalaulu.
6. Tunneb ära eesti rahvarõivaid.

3.6 Valdkond *Inglise keel*

Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus ja eesmärgid

Lapsed õpivad inglise keelt vanemates aiarühmades.

Õppimine toimub *Cambridge*'i ülikooli materjalide põhjal SMART-tahvli abil; lisaks kasutatakse õppimisel erinevaid laulumänge, dialooge jm.

Õppetegevuse tulemusel 6-7 a laps:

- Tunneb huvi inglise keele vastu.
- Kuulab ja tajub inglise keele kõla.
- Oskab kasutada kõnes lihtsamaid fraase ja lauseid
- Vastab küsimustele õpitud sõnavara piires.
- Tunneb peast mõnda inglise keelset liisusalmi ja lihtsat lastelaulu.

IV. peatükk

ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS, SEALHULGAS SUVEPERIOODIL.

Lasteaed Mõmmik korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati. Õppeaasta algab 1.septembril ning kestab 31.augustini.

Õppe- ja kasvatustegevus tugineb rühma päevakavale, mis määrab vastavalt laste eale päevarütmile, kus vahelduvad igapäevatoimingud, laste mäng, vabategevused ja pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevused. Lasteasutuse päevakava kinnitab direktor.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel arvestab pedagoog lapse arengutaset, vanust ning lapse huve. Lapse kasvades ja arenedes lähtutakse õppesisu valikul üldjuhul põhimõttest – lähemalt kaugemale, üksikult üldisemale.

Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel esitatakse kavandatava perioodi eesmärgid, temaatika, õppesisu ja -tegevused. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi. Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise periood Lasteaias Mõmmik on kuu ja aasta.

Rühma õppe- ja kasvatustegevus viiakse läbi esteetilises ja turvalises ning üksi ja ühistegevusi võimaldavas keskkonnas. Õppe- ja kasvatustegevus seotakse eelkõige kodukoha inimeste, looduse ja asutustega. Õpitavaga (objektid, nähtused) tutvutakse loomulikus keskkonnas.

Tegevuskoha valikul arvestatakse nii üldisi kui ka valdkondade õppe- ja kasvatustegevuse eesmäärke, eri valdkondade sisude ja tegevuste lõimimist, tegevusteks vajalikke vahendeid ning pedagoogide ja personali kaasamist.

Rühma õpetajad kavandavad koostöös rühmale, kus nad on õpetajad, õppe- ja kasvatustegevuse ning koostavad aasta tegevuskava (1.sept –31.mai) ja suveperioodi tegevuskava (1.juuni – 31.august). Tegevuskava koostatakse vastava perioodi alguses. Aasta ja suveperioodi tegevuskava põhjal kavandavad pedagoogid õppe- ja kasvatustegevuse kuuks, täpsustades tegevuskavas kavandatud tegevused. Tegevuskava kinnitab direktor või õppealajuhataja.

V. peatükk

LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE JA HINDAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS.

Lapse arengu analüüsimine ja hindamine on oluline lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga.

Lapse arengu hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist. Pedagoogid viivad vaatlusi läbi kindla plaani alusel ning lapsi jälgitakse nii igapäevatoimingutes, vabamängus kui ka pedagoogi suunatud tegevustes.

Lapse arengu hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade tulemused vanuseti.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest lähtuvalt, väärtustades saavutatut ning tunnustades lapse toimetulekut, arenemist, positiivseid hoiakuid ja huvi. Lapse arengu kirjeldused koostatakse üks kord aastas arenguestlustele eelneval kuul.

Lasteasutuse pedagoogiline nõukogu otsustab, milliseid meetodeid kasutada lapse arengu hindamisel. Lasteaed Mõmmik laste arengu hindamise meetoditeks on

- Vaatlus
- Vestlus, intervjuu
- Laste tööd, arengumapp
- Lapsevanema küsitlused (testid)
- 3-5 aastase lapse arengu hindamise tabel (lisa 1)

Rühmaõpetaja tutvustab lapsevanemale lapse arengu hindamise põhimõtteid ja korraldust esmakordselt lapse arvamisel lasteasutuse nimekirja, edaspidi iga-aastaselt arenguestlustel.

Vähemalt üks kord õppeaastas viib pedagoog lapse arengu hindamiseks ja toetamiseks lapsevanemaga läbi arenguveestluse, mis:

- 1) annab tagasisidet lapse arengust ja õppimise tulemustest;
- 2) selgitab lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes.

Arenguveestlused Lasteaias Mõmmik toimuvad üldjuhul aprillikuu jooksul.

Lapse arengu hindamise ja arenguveestluse tulemus dokumenteeritakse «Isikuandmete kaitse seaduses» sätestatud tingimustel.

5.1. Hinnatavad üldoskused

Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

- 1) mänguuskused;
- 2) tunnetus- ja õpioskused;
- 3) sotsiaalsed oskused;
- 4) enesekohased oskused;

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisu lõimides.

5.1.1 Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

Eeldatavad mänguoskused vanuseti

Sõime rühm	Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm
Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused
Osaleb ühismängudes: vahelduvas vormis ühistegevus, nt. peitusemäng.	Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.	Huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas.	Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevuses.	Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma.
Tegutseb ka omaette, täiskasvanu osaluseta.	Mõtlemise arendamiseks sobivad mitmesugused sortimismängud.	Osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega; konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes ning loovtegevustes.	Eelistab sootüübilisi mängu.	Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast.

Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.	Mängib lühikest aega üksi, ent neile meeldib, kui täiskasvanu on läheduses ja jälgib nende mängu.	Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale.	Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.	Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu.
Mängitakse kõrvuti, mitte koos.	Kujuneb koosmäng ja lihtsamad reeglimängud, meeldib ühistegevus.	Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet.		Täidab mängudes erinevaid rolle.
Mängib paralleelmänge.	Soovib, et täiskasvanu tema kujutlusmängus osaleks.			Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada.
Mängib lihtsamaid süzeemänge.	Hakkab kujunema kujutlusmäng.			Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele.
				Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus.
				Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

5.1.2. Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse- taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni.

Õpioskuse all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste alusel.

Eeldatavad tunnetus- ja õpioskused vanuseti

Sõime rühm	Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm
Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused

Hangib ümbrusest aktiivselt infot ning loob selle hankimiseks ise uusi võimalusi.	Leiab tegutsemisajendi, plaanib ja organiseerib tegevusi täiskasvanu abiga.	Oskab osaliselt oma tegevusi plaanida ja organiseerida ning tegutseb iseseisvalt otsese juhendamisetä, kuid autoriteetide toel.	Tegutseb lühikest aega iseseisvalt, kuid tegutsemiskindluse saavutamiseks vajab veel täiskasvanu abi.	Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna.
Keskendub lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele; sõnalise juhendamise ja suunamise korral on ta püsivam.	Plaanib osaliselt oma käitumist ja tegevust iseendale suunatud kõne vahendusel.	Plaanib minakeskse kõne abil oma tegevust ja lahendab probleeme.	Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga, hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet.	Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi.
Tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis.	Keskendub tegevusele lühikeseks ajaks, tema tähelepanu ei ole veel püsi.;	Hangib tänu keeleoskusele uut teavet; tema kõne toetub mälule ning sõltub sellest, kellega ja mis olukorras ta koos on.	Tegutseb koos teistega, teda motiveerivad tegevused eakaaslastega.	Tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi.
Mängib teiste lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu.	Tegutseb vahetult nii konkreetsete asjadega kui ka neid kujutavate sümbolitega.	Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest.	Tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid.	Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni.
Loob tegevuse kaudu seoseid kõnega; sõnad ja objektid saavad tema jaoks mõiste tähenduse.	Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi ning mälupilte nii konstruktiivses mängus kui ka lihtsas rollimängus.	Järgib lihtsaid reegleid.	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte.	Tegutseb uudes olukorras täiskasvanu juhise järgi.
Suhtleb valdavalt 1-2-sõnaliste lausetega nii mängus kui ka igapäevategevustes peamiselt tuttava täiskasvanuga ning kasutab	Mängib mõnda aega koos teistega ja järgib lihtsamaid reegleid.	Huvitub võistlusemängudest ja tahab olla edukas.	Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevuses.	Suhtub õppimisse positiivselt-tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada.

mitteverbaalseid suhtlusvahendeid (osutamine, miimika).				
Räägi ja saab aru üksnes sellest, mida ta tajub.	On omandanud sõnavara, mis võimaldab tal ennast väljendada.	Osaleb ühistegevuses ning teeb koostööd teiste lastega; konstrueerib, osaleb rolli- ja võistlusmängudes ning loovtegevustes.	Räägib esemetest, mis pole kohal, ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus, ning fantaseerib.	Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel.
Tunneb huvi raamatute vastu ning mõistab lihtsaid realistlikke jutukehi, mis seostuvad tema enda kogemustega.	Osaleb dialoogis.	Liigitab lihtsamate üldmõistete või mitme tunnuse järgi; keskendub tegutsedes mitmele nähtavale ja eristavale tunnusele ning jaotab oma tähelepanu.	Keskendub huvipakkuvale tegevusele mõnikümme minutit.	Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.
Tunnetab keskkonna mõju, avastab seoseid oma tegevuse ja selle tagajärje vahel, lihtsamaid põhjuse-tagajärje suhteid ning saab aru kuuluvusest ja erisusest.	Jälgib lihtsaid lookesi ja eristab kogemusele tuginedes realistlikke sündmusi väljamõeldud lugudest.	Saab aru arvumõistest; huvitub tähtedest.	Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid.	
Sobitab erinevaid materjale ja esemeid.	Mõistab osaliselt lihtsamat kõnet ka ilma toetava vihjeta ning saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest.	Omandab uusi teadmisi praktiliste olukordade, kogetud emotsioonide, kujutluste ja kõne kaudu.	Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ning üldistusastmest.	
Rühmitab ühe nähtava omaduse järgi.	Rühmitab asju ja esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi.		Tal on ettekujutus numbritest, tähtedest ja sümbolitest.	
Omandab uusi seoseid vahetu, korduva ja aktiivse tegutsemise ning	Tal on ettekujutus arvumõistest ja		Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning	

käelise tegevuse kaudu.	värvuste nimetustest.		lahendab probleeme.	
Kasutab omandatud teadmisi, seoseid ja tegevusi samas situatsioonis ning kontekstis, kannab üle lihtsamaid seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.	Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid, kasutab info saamiseks keelt.		Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiitiivselt lihtsamaid meeldejätmise viise (mälustrateegiaid).	
	Tema ettekujutus oma teadmistest ja oskustest on ebarealistlik.			
	Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi õppimise kaudu, vajab oma tegevusele tagasisidet.			

5.1.3. Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

Eeldatavad sotsiaalsed oskused vanuseti

Sõime rühm	Noorem rühm		Keskmine rühm	Vanem rühm
Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused
Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.	Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid.	Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning	Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.	Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestab neid oma käitumises ja vestluses.

		püüab jõuda kokkuleppele.		
Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.	Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus.	Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust.	Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.	Tahab ja julgeb suhelda-huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu.
Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekesksed.	Väljendab tugevaid emotsioone, oma mina.	Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused.	Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses.	Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise.
Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on.	Võib karta tundmatuid ja uusi asju.	Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.	Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.	Osaleb rühma reeglite kujundamisel.
Teab oma ees- ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud.	Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.	Seab endale mõningaid eesmärgid ja täida neid.	On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.	Oskab teistega arvestada ja teha koostööd.
Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.	Tema enesekindlus on kõikuv; enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust, rutiini ja reegleid.	Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.	Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.	Loob sõprussuhteid.
Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest.	Osaleb täiskasvanuga ühistevõttes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.	Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.	Eelistab sootüübilisi mängu.	Saab aru oma-võõras-ühine tähendusest.

Mõistab selgelt väljendatud keeldu "Ei tohi!", "Ära tee!" jne.	Jagab mõnikord oma saju ka teistega, valdavalt on siiski omandihoidja.	Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale.	Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab.	Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel.
Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.	Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt.	Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet.	Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad.
Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule.	Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus.	Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; püüab täita kodukorra reegleid.	Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	Järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet.	Täidab igapäevaelu rutiini.	Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.		Selgitab oma seisukohti.
	Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jälgendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.	Huvitub võistlusemängudest ja tahab olla edukas.		

5.1.4. Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

Eeldatavad enesekohased oskused vanuseti

Sõime rühm	Noorem rühm	Keskmine rühm	Vanem rühm
------------	-------------	---------------	------------

Kuni 3 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	3-4 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	4-5 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	5-6 aastase lapse arengu eeldatavad tulemused	6-7 aastase lapse eeldatavad tulemused
Väljendab lihtsaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.	Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded ja emotsioonid.	Väljendab verbaalselt lihtsamaid emotsioone, oma soove, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkuleppele.	Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid.	Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada.
Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib ennast maksma panna ning oskab keelduda ja ei öelda.	Tal on osaliselt kujunenud enesetunnetus ja eneseteadvus.	Tahab olla iseseisev, kuid sageli ei ole tal enda suutlikkusest realistlikku ettekujutust.	Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest.	Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi.
Üritab aru saada teiste inimeste seisukohtadest, kuid tema tajud on enesekeskised.	Väljendab tugevaid emotsioone, oma mina.	Saab hakkama eneseteenindamisega (riietub, sööb, joob iseseisvalt), tal on kujunenud tualetiharjumused.	Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses.	Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele.
Hindab oma oskusi ja suutlikkust paremaks, kui need tegelikult on.	Võib karta tundmatuid ja uusi asju.	Teab oma nime, vanust ja sugu ning märkab soolisi erinevusi.	Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest.	Algatab mängu ja tegevusi.
Teab oma ees- ja perekonnanime ja elementaarseid viisakusreegleid ning kasutab neid, kui seda on talle õpetatud.	Tahab igapäevastes olukordades valikute üle ise otsustada ning üritab neid ka täide viia.	Seab endale mõningaid eesmärgi ja täida neid.	On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut.	Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest.
Sööb, joob ja riietub lahti valdavalt iseseisvalt ning püsib suurema osa päevast kuiv ja puhas.	Tema enesekindlus on kõikuv; enesekindluse saavutamiseks vajab ta turvalisust, tunnustust,	Väärtustab oma saavutusi, ent vajab oma tegevuse tunnustamist ja täiskasvanu tähelepanu.	Imiteerib täiskasvanu tegevusi ja rolle, kasutades tema sõnavara ja maneere.	Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda.

	rutiini ja reegleid.			
Reageerib sõltuvalt situatsioonist ja ümbritsevate inimeste käitumisest.	Osaleb täiskasvanuga ühistegevustes; teisi lapsi pigem jälgib, tegutseb nendega kõrvuti.	Püüab vahel teisi abistada ja lohutada; tal on mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest.	Eelistab sootüübilisi mängu.	Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused.
Mõistab selgelt väljendatud keeldu "Ei tohi!", "Ära tee!" jne.	Jagab mõnikord oma saju ka teistega, valdavalt on siiski omandihoidja.	Osaleb lühikest aega ühistegevuses eakaaslastega, kuid eelistab üht mängukaaslast rühmale.	Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust; teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab.	Kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.
Tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti.	Loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos; tegutseb kontakti luues ja säilitades sihipäraselt.	Arvestab reegleid mängudes ja tegevustes, mida juhib autoriteet.	Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt; kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt.	
Toetub võõrastega suheldes ja enesekindluse saavutamiseks tuttavale täiskasvanule.	Algatab vestlust eri partneritega erinevatel teemadel; tajub, mida teised teavad ja mis on neile uus.	Saab aru lihtsamatest seltskonnas käitumise reeglitest ning järgib neid igapäevases suhtluses; püüab täita kodukorra reegleid.	Oskab avalikus kohas sobivalt käituda ning teab, mida tohib, mida mitte.	
Matkib täiskasvanu tegevusi, millele saab tagasisidet.	Täidab igapäevaelu rutiini.	Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest.		
	Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid ning eeskujudele toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi.	Huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas:		

VI. peatükk**ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS.**

Erivajadustega laps käesoleva õppekava tähenduses on laps, kelle võimetest, terviseseisundist, keelelisest ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas (mängu- ja õppevahendid, ruumid, õppe- ja kasvatusmeetodid jm) või rühma tegevuskavas.

Erivajadustega lapse, sealhulgas andeka lapse arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor.

Vajadusel koostavad rühma pedagoogid õppeaasta algul koostöös logopeedi/eripedagoogi jt spetsialistidega ning lapsevanemaga lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt üks kord õppeaastas tehakse kokkuvõtte individuaalse arenduskava rakendamisest, arengukeskkonna sobilikkusest ning lapse edasistest vajadustest.

Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

Lapsele, kelle kodune keel ei ole eesti keel, tagatakse eesti keele õpe.

Rühmas, mille õppe- ja kasvatustegevus ei toimu eesti keeles, alustatakse laste eesti keele õpet kolmeaastaselt eraldi keeletegevuste kaudu .

Rühmas, kus õppe- ja kasvatustegevus toimub eesti keeles, omandavad mitte-eesti kodukeelega lapsed eesti keele lõimitud tegevuste kaudu.

Eesti keele õppe eeldatavate tulemuste kavandamisel arvestatakse nii laste arengutaset, vanust kui ka eesti keele õppe mahtu ning metoodikat.

VII. peatükk**LAPSEVANEMATEGA KOOSTÖÖ PÕHIMÕTTED, SEALHULGAS KORRALDUS.**

Lasteasutuse pedagoogid teevad lapsevanemaga lapse arengu toetamiseks koostööd, mis põhineb dialoogil, vastastikusel usaldusel ja lugupidamisel. Lapsevanema esmased koostööpartnerid on lasteasutuses selle rühma õpetajad, mille nimekirja on laps kantud. Vajadusel kaasatakse lapsevanema või õpetaja ettepanekul ja lapsevanema nõusolekul teisi lasteasutuse pedagooge ja spetsialiste.

Pedagoog teavitab regulaarselt lapsevanemat lapse arengust ja õppimisest ning õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest. Lapsevanemat teavitatakse lapse arengust ja õppimisest igaaastasel arenguevestlusel. Lapsevanema soovi korral teavitatakse teda lapse arengust ja õppimisest sagedamini kui üks kord aastas. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldusest teavitatakse lapsevanemaid lasteasutuse tegevust kajastaval veebilehel. Igapäevane ülevaade rühma tööst kajastub infosüsteemis ELIIS.

Pedagoog loob lapsevanemale võimalused saada tuge ja nõu õppe- ja kasvatusküsimustes.

Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi kavandamises arenguevestluste kaudu, kus lapsevanemale tutvustatakse lapse arengu ja õppimise tulemusi

ning selgitatakse välja lapsevanema seisukohad ja ootused lapse arengu suhtes. Selle põhja kavandatakse vajadusel koostöös lapsevanemaga õppe- ja kasvatustegevused, arvestades lapse eripära.

Lapsevanemal võimaldatakse osaleda õppe- ja kasvatusprotsessi läbiviimises. Lapsevanem võib lasteasutuse direktori nõusolekul ja direktoriga kokku lepitud ulatuses, arvestades lasteasutuses kehtestatud päevakava, osaleda oma lapse tegevuste toetamisel lasteasutuses.

Lapsevanemal võimaldatakse anda tagasisidet lasteasutuse tegevusele, nt edastades enda tagasiside vahetult rühma õpetajale või vajadusel juhtkonnale. Igal aastal on vanematel võimalus vastata anonüümselt rahuloluküsitlusele.

Lapsevanemaid esindab lasteasutuses hoolekogu, kuhu kuulub igast rühmast üks valitud esindaja (või asendusliige). Hoolekogu esindaja või asendusliikme ülesannete hulka kuulub majandusküsimuste lahendamine, rühmasisestest probleemidest teavitamine ja koostöö lasteaia personaliga tagamaks lastele parim arengukeskkond lasteaias.

Lasteaia Mõmmik on lastaia ja lapsevanemate koostöövormid:

- Avatud uste päev iga aasta kevadel
- Koostöö hoolekoguga (koosolekud, probleemide lahendamine ja lastevanemate ettepanekutega arvestamine)
- Lastevanemate nõustamine õppe- ja kasvatuslikel teemadel:
 1. Vestlused ümbruskonna laste vanematega direktori ja õppealajuhatajaga vastuvõtuaegadel.
 2. lasteaia lapsevanematega: lasteaia direktor, rühma õpetajad, õppealajuhataja, vastavalt vajadusele ja lastevanemate soovile, vastavalt kokkulepitud ajale.
- Ühisüritused koos peredega
- Koolitused lastevanematele
- Lastevanemate koosolekud ja ümarlauad rühmas
- Lastevanemate kaasamine rühma tegevusse (ühisürituste korraldamine, õppekäikudel abistamine, õppevahendite valmistamine jne)
- Rühma töö igapäevane kajastamine infosüsteemis ELIIS.
- Lapse arengu kajastamine vanemale infosüsteemis ELIIS.

VIII. peatükk

ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄITMISE KORD

Õppekava kuulub läbivaatamisele igal õppeaastal juunikuu jooksul.

Ettepanekud õppekava täiustamiseks arutatakse läbi pedagoogilises nõukogus ja hoolekogus.

Õppekava muudatused kinnitab direktor.